

Noordhollands Duinreservaat: van duingebied naar natuurbeheer

Het landgoed Bakkum, een duingebied van 970 hectare, werd in 1903 door de provincie aangekocht – het eerste deel van het latere Noordhollands Duinreservaat. Pas in 1920 werd er een Rentmeester aangesteld om het terreinbeheer te regelen. Van natuurbeheer was nog geen sprake. Wel was er ruimte voor andere zaken. Om te beginnen regelde de Rentmeester het gebruik van het duin voor landbouw en (vooral) bosbouw. In 1916 gaf de Provincie vergunning aan een projectontwikkelaar om de duinen bij Bergen af te graven voor de stichting van het villadorp Bergen aan Zee. De winning van drinkwater uit dit deel van de duinen dateert van de jaren '80 van de 19e eeuw. Na 1920 werd het duinterrein bij Castricum opengesteld voor het publiek. De belangstelling was zo groot dat men vanaf 1926 wegen en paden ging aanleggen en een kampeerterrein, de huidige camping Bakkum. Bij alle werkzaamheden om het duin bruikbaar te maken konden vele honderden werklozen aan een tijdelijke baan geholpen worden: een belangrijk nevendoeel.

De jachtverhuur vormde een belangrijke bron van inkomsten. Hiermee werd een oud adellijk gebruik voortgezet. Jachttopzieners verdienden een centje bij met o.a. verkoop van wulpeneieren. Aanvankelijk werd het jachtrecht aan jagers of jachtcombinaties verhuurd in bepaalde delen van het duin. De beheerder kreeg echter meer en meer last van konijnen, die de helmaanplant en de pas geplante bossen zwaar beschadigden. De jagers slaagden er niet in om dit te voorkomen. In 1936, twee jaar na het onderbrengen van het terreinbeheer bij het PWN, werd besloten de jacht voortaan in eigen beheer uit te voeren, waarbij vooral konijnen en roofwild als hermelijnen werden bestreden (beheersjacht). Vanaf 1947 werden tegen betaling

jaarlijks enkele honderden dagjachtvergunningen afgegeven. Onder leiding van PWN-personeel werden elk jaar duizenden fazanten en honderden houtsnippen geschoten. Dit ging door tot in de jaren '60. In deze woelige periode kwam de als elitair beoordeelde recreatiejacht in een kwaad daglicht te staan. In 1971 schafte de provincie de recreatieve jacht in het Noordhollands Duinreservaat af. Natuur speelde in de eerste decennia zoals gezegd geen rol. Beheerders meenden goed werk te doen voor de natuur door elk jaar tientallen hectaren duinterrein stuifvrij te maken. Daarbij werd in werkschaffing de bodem drie steken diep gespuit (90 cm) en beplant met helm en stro. In 1939 zag men in dat men te ver aan het doorschieten was met het vastleggen van stuifduinen. Toen werd besloten om 25 hectare zeeduin bij Heemskerk met typische zandverstuivingen "voorhands ongerept te laten". Dit terreindeel heet ook tegenwoordig nog het Reservaat. Deze reservaatstatus heeft ook dit gebied niet kunnen behoeden voor grote ingrepen. Zo werden er midden door het terrein een waterwinkanaal en twee duinwegen aangelegd (waaronder de Van Oldenborghweg, genoemd naar de vooroorlogse directeur).

Natuurbeheer na een conflict van start

In 1947 had de provincie de duinen bij Bergen verworven, waaronder de Verbrande Pan. Geheel in de traditie van het nuttig maken van de duinen voor het algemeen belang maakte PWN plannen om de Verbrande Pan grotendeels met naaldbout te bebossen. Hiertegen kwam de bevolking in opstand. Wekenlang domineerde dit conflict de voorpagina's van de landelijke pers. Er moest een bezoek

Aan deze betonnen driehoekige piramides zaten in de Tweede Wereldoorlog mijnen vast. Nu zijn het wegwijzers tussen Wijk aan Zee en Bergen

huidige omvang van 5.300 hectare. Het is nu een van de grootste natuurgebieden in ons land: 20 kilometer lang, gemiddeld 2,5 km breed, gelegen tussen Wijk aan Zee en de Schoorlse Duinen. Elke

kilometer in het gebied is weer anders, met specifieke plant- en diersoorten.

Het Noordhollands Duinreservaat bestaat voor tweederde uit open duinlandschap, waaronder uitgestrekte duingraslanden. In het gebied liggen twee infiltratievelden, die samen met de 's winters onder water staande duinvalleien het open water voor hun rekening nemen. Rondom dorpen als Wijk aan Zee en Egmond aan Zee vinden we het bijzondere zeedorpenlandschap, waar door eeuwenlang menselijk gebruik veel bijzondere planten groeien, compleet met de daarvan afhankelijke, even bijzondere dieren. Ook de nollen en mienten aan de oostzijde van het duingebied zijn zeer rijk. Verspreid over het hele gebied liggen diverse soms zeer oude bossen en struwelen, vooral ten zuiden van Castricum.

Het Noordhollands Duinreservaat is onderdeel van het Europese netwerk van natuurgebieden Natura 2000 en van de (Nederlandse) Ecologische Hoofdstructuur.

van PvdA-coryfee en minister Mansholt aan te pas komen om de gemoederen te bedaren. Eind van het verhaal was dat de bebossing niet doorging. Vanaf dat moment ging natuur een steeds belangrijkere rol spelen bij het duinbeheer. Aanvankelijk betekende dit overigens niet meer dan dat al te grote natuurvernietiging aan banden werd gelegd. Er zijn evenwel nog zeer grote aantastingen van na die tijd te betreuren. Een groot Europees natuurverlies werd geleden door de vernietiging van één van de mooiste duingebieden van Nederland, de Breesaap bij Wijk aan Zee. Een uitgestrekt zeedorpenlandschap ging compleet verloren om plaats te maken voor rangeerterreinen en ertsopslag. Het enige restant, de Rijksduinen, is tot op de dag van vandaag niet veiliggesteld. Ook het duinterrein Tusschenwijk ten noordoosten van Wijk aan Zee, een oud cultuurlandschap met tuinen, omgeven door met elzen beplante walletjes, werd compleet vlakgeschoven ten behoeve van de uitbreiding van de Hoogovens. In die tijd kende het duin duidelijk nog geen afdoende bescherming (zoals nu door Natura 2000).

Het Noordhollands Duinreservaat nu

Door de aankoop van o.a. de Wimmenummerduinen ten noorden van Egmond (1992), kreeg het Noordhollands Duinreservaat haar

Landschap in Noord-Kennemerland: de Duivelshoek in Heemskerk, midden in het Noordhollands Duinreservaat, nog geen jaar na de brand in de nacht van 9 op 10 augustus 2004. Veel struiken en bomen zijn gesneuveld en het vergraste landschap is weer open. Door de voedingsstoffen in de as is het duin onnatuurlijk groen. Twee andere blikvangers: enkele verwilderde Soayschappen, die in een mistig verleden wel eens voor leeuwen werden aangezien, en vlakbij de strandopgang de sinds 1998 weer spontaan stuivende zeezeep. Ontstaat hier een nieuwe reusachtige 'parabool' die in honderden jaren langzaam landinwaarts zal stuiven?

Panorama Albertdal

